

С. С. Ван Дайн

Двадесет правила за писането на детективски истории*

Детективската история е един вид духовна игра. Дори нещо повече: тя е спортно състезание. И за написването на детективски истории съществуват съвсем ясни закони — навярно неписани, но все пак обвързващи, и който и да е създател на литературни загадки се придържа към тях, ако държи на доброто си име, т. е. това е вид сгедо, което се основава отчасти върху практиката на всички значителни писатели на детективски истории и отчасти върху подбудите на откровения автор:

1. Читател и детектив трябва да имат равностойни възможности за разкриване на тайната. Всички указания трябва да бъдат ясно констатирани и описани.

2. Читателят не бива да бъде натоварен с никакви умишлени трикове и заблуди освен с онези, които извършителят на престъплението сам разиграва пред детектива.

3. Не бива да има любовна история. Задачата се състои в това да бъде изправен престъпник пред съда, а не двойка влюбени пред олтара.

4. Никога не бива престъпникът да се окаже самият детектив или някой служител на следствието. Това си е чиста измама и е равностойна на опита да пробуташ някому излъскано пени за златна петдоларова монета, т. е. неверни неща се представят за факти.

5. Извършителят трябва да бъде издирен чрез логически изводи, а не по случайност или чрез немотивирано признание. Да решиш криминален проблем по подобен начин означава злоумишлено да изпратиш читателя по неверни следи и след неуспеха да му разказваш, че, видите ли, обектът на диренията е бил под носа му още от самото начало. Автор, който върши това, само погажда лоши номера на своя читател.

6. Детективският роман трябва да разполага с детектив: и детектив е само онзи, който разкрива (detects) нещо. Негова за-

* Уилърд Хънтингтън Райт изготвя този каталог от правила през 1928 г., но те получават широко разпространение едва в 1946 г. чрез Howard Haycraft (ed.). *The Art of the Mystery Story: A Collection of Critical Essays*. 1946. Преводът е направен по немското издание (т. 1, с. 143—147).

дача е да събира веществени доказателства, които водят към лицето, извършило престъплението в първа глава; и не достигне ли до резултата чрез анализ на уликите, детективът е решил проблема не по-добре от начеващ ученик, който решава задачата си по математика, като преписва отговора наготово.

7. В детективския роман е наложително да има труп и колкото по-мъртъв, толкова по-добре. Престъпление, по-малко от убийство, е просто недостатъчно. Триста страници са твърде много шум за нещо незначително. В края на краищата читателското усилие и разход на енергия трябва да бъдат възнаградени.

8. Престъплението трябва да бъде разкрито с чисто натуралистични средства. За издираване на истината методи като невидимо писмо, четене на мисли, спиритични сеанси, допитване до кристално кълбо са табу. Читателят има шанс, ако може да съизмерва своя интелект с рационално опериращ детектив; наложи ли му се да застане срещу света на духовете или срещу четвъртото измерение на метафизиката, той е загубил играта от самото начало.

9. Позволено е присъствието само на един детектив — т. е. само един герой на умозаключението, само един *deus ex machina*. Да се заемат с един проблем трима, четирима или повече детективи означава не само да се разпилее интересът и прекъсне директната логика, но и да бъде жертвуван равностойният за читателя шанс. Ако детективите са няколко на брой, той не ще знае по кого от тях да ориентира своите умозаключения. То е същото, сякаш читателят би трябвало да издържи сам надбягване с щафета.

10. Извършителят трябва да е лице, което е играло по-малко или повече значителна роля в историята — значи лице, познато на читателя и предизвикващо неговия интерес.

11. Авторът не бива да превръща някой слуга в извършител на престъплението. Това би значело да се заобикаля същността на нещата: решението би било твърде просто. Престъпникът трябва да е несъмнено уважавана личност — такава, която естествено стои извън подозрение.

12. Допустим е само един престъпник, независимо колко убийства са извършени. Естествено престъпникът може да има подчинен помощник или съзаклятник, но цялата тежест трябва да лежи на чифт рамене: пълното негодувание на читателя трябва да може да се концентрира върху една-единствена черна овца.

13. Тайни съюзи, камори, мафии и т. н. нямат място в една детективска история. Едно пленително и наистина красиво убийство се съипва безвъзвратно от подобна събирателна отговорност. Вероятно в един детективски роман би трябвало да бъде даден истински шанс на убиеца: но отиваме твърде далеч, като му създаваме опора чрез тайно общество. Никой първокласен, уважаващ себе си убиец не би пожелал подобни условия.

14. Начинът на убийството и средствата за неговото разкриване трябва да са рационални и научни. Псевдонаука и чисто въображаеми или спекулативни методи не могат да бъдат търпени в *gotap policier*. Ако някой автор се отпрати някога като някакъв Жул Верн в царството на фантазията, то той ще се намира извън границите на детективската литература и ще се щура насамнатам в необятните широти на приключението.

15. Истинността на случая трябва да е винаги открита — ако читателят е дотолкова проникателен, че да я види. Поради това мисля, че читателят — прочете ли след разкритието книгата още веднъж — би могъл да види как решението в известна степен винаги му се е натрапвало, как всички указания са сочили точно престъпника и ако е бил така умен като детектива, би могъл сам да разреши случая, без да чете до последната страница. Това, че проникателният читател действително често решава загадката, се разбира от само себе си.

16. Един детективски роман не би трябвало да съдържа дълги описателни пасажи, литературни „заседявания“ при второстепенни неща, тънки анализи на характери, интензивни усилия за създаване на атмосфера. В едно сведение за престъпление и умозаключение тези елементи са с незначителна важност. Те блокират действието и въвеждат мотиви, нямащи нищо общо с главната цел, която се състои в това да бъде изобразен и анализиран един проблем в името на успешното му разрешаване. От друга страна, романът трябва да съдържа достатъчно описание и характерологична зарисовка, за да въздействува достоверно.

17. Професионален престъпник никога не трябва да носи отговорността за престъплението в един детективски роман. Простъпки на разбойници и бандити са работа на полицията — не занимания за писатели и блестящи аматьор-детективи. Едно действително впечатляващо престъпление се извършва от високопоставен служител на църквата или от стара мома, известна със своята благодетелност.

18. Едно престъпление в детективска история не би трябвало да се окаже нещастен случай или самоубийство. Да приключиш одисеята на едно следствие с подобна антикулминационна точка означава да разочароваш доверчивия и доброжелателен читател.

19. Всички престъпници в детективски истории би трябвало да действуват по лични мотиви. Международни заговори и военна политика принадлежат към друга литературна категория — горедолу тази на разкази за тайните служби. Един разказ за убийство трябва да остане, така да се каже, „задушевен“. Той трябва да отразява делничния опит на читателя и да създава известен отдушник за неговите потиснати желания и чувства.

20. За да завърша моето credo с кръгъл брой точки, ще изброя тук някои похвати, с каквито днес вече не си служи нито един уважаващ себе си създател на детективски романи. Те са използвани твърде често и са познати на всички любители на криминална литература. Тяхната употреба е самопризнание за некадърност и липсваща оригиналност по страниците на съответния автор:

а) Определяне идентичността на престъпника чрез сравняване на угарка, намерена на местопрестъплението, с марката на цигарите, които пуши заподозреният;

б) Инсцениран спиритичен сеанс, който тъй силно изплашва престъпника, че той се предава сам;

в) Фалшифицирани отпечатъци;

г) Фалшифицирано алиби;

д) Куче, което не лае и с това издава, че нападателят е познат;

е) Финален пренос на престъплението върху братя-близнаци или родина, приличащи на подозрителното, но невинно лице;

ж) Спринцовка и упойващи капки;

з) Убийство в затворено помещение, след като полицията е вече там;

и) Словесно-асоциативен тест за установяване на вината;

й) Шифър или кодиран текст на писмо, които биват дешифрирани от детектива на самия финал.

Превод и бележка: Младен Влашки